

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AKADEMIJA LIKOVNIH UMJETNOSTI
ZAGREB, Ilica 85

**PROGRAM
POSLIJEDIPLOMSKOG DOKTORSKOG
UMJETNIČKOG STUDIJA SLIKARSTVA NA ALU**

(Program sačinio red. prof. Igor Rončević)

Zagreb, 2006.

PROGRAM POSLIJEDIPLOMSKOG DOKTORSKOG UMJETNIČKOG STUDIJA SLIKARSTVA NA ALU

II. 1. UVOD

a) Poslijediplomski studij na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu ima svoju svrhovitost u činjenici da će se po prvi puta nastojati stvoriti okolnosti i uvijete za kreaciju jednog likovnog djela kao rezultata istraživačkog načela u nastavi.

Istraživački princip koji se sastoji *od eksperimenta, zapažanja i analize*, provoditi će se u svrhu otkrivanja vlastite umjetničke poetike kao i za formulaciju osobnog stava prema umjetnosti.

Biti će to mjesto na kojem će student nastaviti razvijati svoje tehničke i intelektualne vještine kao i osobnost u kontekstu zahtjeva suvremenih tokova umjetnosti.

Poslijediplomski doktorski umjetnički studij na slikarskom odsjeku postati će mjesto najviše školske izobrazbe gdje će se umjetniku i istraživaču vizualnih umjetnosti dati sva podrška u njegovu istraživanju koje svojom dinamikom stvara pozitivnu atmosferu za razmjenu ideja i međudisciplinarnih aktivnosti

Njihova izobrazba omogućiti će da unutar kritički preispitanog radnog okvira, inventivno koriste zadane materijale za svoje slikarske i teoretske poduhvate.

Studenti na poslijediplomskom doktorskom stupnju stječu sposobnost kreativnog eksperimenta i iznalaženja autorskih rješenja, pri čemu potiču vlastitu imaginaciju kod stvaranja namjenskih fluidnih veza između teoretskih i praktičnih komponenti svog rada.

b) Utemeljenje na kompetitivnim znanstvenim istraživanjima: Umjetnost je forma društvene interakcije i ispitivanja. Koliko je upravljena razumijevanju drugih toliko nastoji i proniknuti u vlastitu genezu. Iako je suvremena umjetnost funkcionalno autonomna i kao takva udaljena od svih drugih djelatnosti, rad i osobnost umjetnika kao katalizatora i posrednika općih promjena, neophodna je za cjelovitu i reprezentativnu sliku društva.

d) Studij je planiran kao interakcija teoretskih znanja i izvedbenih sposobnosti studenta. Program studija usporediv je s programima poslijediplomskih studija na likovnim akademijama Poljske, Slovačke i Slovenije i utoliko je usporediv s većinom drugih akademija zemalja Europske zajednice te predviđa mogućnost uključivanja dijelova našeg programa u njihove programe.

II. 2. OPĆI DIO

II. 2. 1. Naziv studija: Slikarstvo

Područje: Umjetnost
 Polje: Likovna umjetnost
 Grana: Slikarstvo

II. 2. 2. Nositelj studija: Sveučilište u Zagrebu, Akademija likovnih umjetnosti u Zagrebu.

II. 2. 3. Institucijska strategija razvoja doktorskih programa: Organizacija nastave po najvišim mogućim kriterijima i obrazovanje novih nastavničkih kadrova.

II. 2. 4. Inovativnost dokorskog programa: Sastoji se u interdisciplinarnosti potrebnoj za provođenje istraživačkog procesa i kolaborativnost mentorskog i teoretskog dijela nastave.

II. 2. 5. Uvjeti upisa u studij za polaznike koji su stekli ranije kvalifikacije po studijskom sustavu do 2005. god. osim molbe pristupnik prilaže:

Diplomu diplomskog studija

Potvrdu o prosječnoj ocjeni diplomskog studija

Dokumentaciju o samostalnoj umjetničkoj djelatnosti

Dvije preporuke profesora diplomskog studija

Uvjerenje o znanju jednog stranog svjetskog jezika

Mapu s prijedlogom svog umjetničkog projekta i njegovim obrazloženjem.

II. 2. 6. Kriterij i postupci odabira polaznika: Upis studenata na poslijediplomski studij provodi se na temelju natječaja koji se objavljuje u dnevnim novinama. Pravo upisa ima osoba koja je završila odgovarajući diplomski studij na nekoj od Akademija likovnih umjetnosti ili srodnoj visokoškolskoj ustanovi s najmanjom prosječnom ocjenom 3,5. Pravo upisa imaju u pravilu osobe mlađe od 35 godina.

II. 2. 7. Kompetencije koje polaznik stječe završetkom studija:

Student sa završenim poslijediplomskim doktorskim studijem slikarstva osposobljen je za primjereno umjetničko stvaralaštvo kao i za prihvaćanje složenijih likovnih zadataka. Osposobljen je za izvođenje sveučilišne nastave na akademijama i drugim visokim školama, stručni suradnik u muzejima i zbirkama; stručni suradnik za vizualne i elektronske komunikacije.

Akademski naziv koji se stječe završetkom studija: Ispunjenjem svih propisanih uvjeta i javnom obranom dokorskog rada stječe se akademski stupanj **doktora umjetnosti (dr. art)**

II. 3. OPIS PROGRAMA

II. 3.1 Struktura i organizacija programa: Izvodi se na ALU pod vodstvom mentora, profesora teoretske nastave i vanjskih suradnika a odvija se u punom radnom vremenu (*full-time*)

Program studija se temelji na općim iskustvima na području umjetničkog obrazovanja s ciljem profiliranja umjetnika koji je stručan kako na slikarskom tako i na teoretskom polju. Kroz ovaj program osigurava se i kvalitetan budući nastavničkog kadra. Poslijediplomski doktorski studij je u kontinuitetu s prethodnim ciklusima studija. Odnos praktičnog i teoretskog rada uravnotežen je u omjeru 50 : 50. Teoretski je rad metodično istraživanje određenog likovnog područja ili fenomena a prezentira se u pismenom dijelu dokorskog ispita. Doktorska radnja – u nastajanju umjetničkog djela – pokazuje visoki stupanj usuglašenosti teoretskog i praktičnog rada.

II. 3. 2. Popis obveznih i izbornih predmeta s brojem sati aktivne nastave potrebnih za njihovu izvedbu i brojem ECTS bodova.

Obvezni kolegiji:

1. Slikanje
2. Slikarska tehnologija i novi slikarski materijali
3. Teorija suvremene likovne umjetnosti

Izborni kolegiji:

1. Povijest suvremene likovne umjetnosti
2. Filozofska antropologija
3. Suvremena estetika
4. Projektiranje računalom
5. Teorija i praksa filma i video umjetnosti
6. Menadžment u kulturi
7. Umjetnost danas
8. Muzeologija
9. Kulturna antropologija
10. Teorija i praksa metodike likovnih umjetnosti

Obvezni kolegij	ECTS			SEMESTRI/SATI						SATI
	1	2	3	I	II	III	IV	V	VI	
Slikarstvo	24	30	48	120	120	120	120	160	160	800
Tehnologija materijala i novih slikarskih postupaka	6	6	-	15	15	15	-	-	-	45
Teorija suvremene likovne umjetnosti	6	6	-	15	15	15	-	-	-	45
Ukupno				150	150	150	120	160	160	890
Izborna nastava										
Povijest suvremene likovne umjetnosti	6	-	-	15	15	-	-	-	-	30
Filozofska antropologija	6	-	-	15	15	-	-	-	-	30
Suvremena estetika	6	-	-	15	15	-	-	-	-	30
Projektiranje računalom	6	-	-	15	15	-	-	-	-	30
Teorija i praksa filma i video umjetnosti	-	6	-	-	-	15	15	-	-	30
Menadžment u kulturi	-	6	-	-	-	15	15	-	-	30
Umjetnost danas		6				15	15	-	-	30
Muzeologija	6	-	-	15	15	-	-	-	-	30
Kulturna antropologija	6	-	-	15	15	-	-	-	-	30
Teorija i praksa metodike likovnih umjetnosti	-	6	-	-	-	15	15	-	-	30
Samostalna likovna djelatnost	6	6	12							
ECTS ukupno	60	60	60							180
Sveukupni ponudeni sati										1190

Tijekom I. godine studija student mora ostvariti iz prve i druge bodovne skupine 54 boda, a iz treće bodovne skupine, 6 bodova.

Tijekom II. godine studija student mora ostvariti iz prve i druge bodovne skupine 54 boda, a iz treće bodovne skupine, 6 bodova.

Tijekom III. godine studija student je dužan iz prve bodovne skupine sakupiti 48 bodova, a iz treće skupine 12 bodova.

II. 3. 3. Obvezatne i izborne aktivnosti: Studij je organiziran u tri bodovne skupine

I. bodovna skupina - glavni umjetnički predmet uz dodatak obvezne teoretske nastave

II. bodovna skupina - organizirana predmetna nastava (izborna)

III. bodovna skupina - izvannastavne aktivnosti

U III. bodovnoj skupini bodovi se stječu dokazanom samostalnom djelatnošću.

- samostalna izložba – do 12 bodova
- sudjelovanje na žiriranoj izložbi, domaćoj ili inozemnoj - 6 bodova
- sudjelovanje na javnim natječajima - 6 bodova
- realizacija rada u javnom prostoru – 6 do 12 bodova
- nagrade - 6 bodova
- objavljeni članci u stručnim časopisima i javnim glasilima - 6 bodova

II. 3. 4. Opis predmeta i modula: Vidi u točki II. 4. 6.

II. 3. 5. Ritam studiranja i obveze studenata: Studij traje tri godine (šest semestara)

- Upis studija započinje zimskim semestrom, a daljnji semestri upisuju se susljedno.
- Prisustvo nastavi je obvezno.
- Student stječe pravo upisa na višu godinu studija pod uvjetom da do kraja upisnog roka ispuni sve nastavnim planom i programom propisane obveze.
- Znanje i sposobnost provjeravaju se tijekom nastavne godine, a praktični i teorijski ispiti na kraju nastavne godine.

. Uvjete i prijenos ETCS bodova određuje Pravilnik poslijediplomskog studija.

- Završni doktorski rad student ne može prijaviti dok nije položio sve propisane ispite i ispunio programom predviđene obveze tijekom prve godine studija i time ostvario predviđeni broj od 60 bodova.
- Završni se rad provodi prema individualnom programu kojeg su zajedno definirali student i njegov mentor tijekom prve godine studija.
- Završni rad čine:
 1. Likovni rad – prezentirat se i kao samostalna izložba.
 2. Teorijski radna relevantnoj teorijskoj razini proizašloj iz istraživačkog procesa doktorskog rada.
- Student pristupa obrani završnog rada nakon što je mentor prihvatio rad i o tome obavijestio Vijeće poslijediplomskih studija. Vijeće imenuje Povjerenstvo za završni doktorski ispit.
- Student koji prekida studij ima ga pravo nastaviti sukladno Pravilniku o poslijediplomskom studiju i uz uvjet polaganja dopunskih ispita ukoliko je došlo do promjene programa.
- Student može dobiti potvrdu o apsolviranom dijelu studijskog programa pod uvjetom da nije uspio položiti završni doktorski ispit.
- Bez pohađanja nastave i polaganja ispita isključuje se mogućnost izvedbe završnog rada.
- Od početka do završetka studija ne može proteći više od 5 godina.

II. 3. 6. Sustav savjetovanja i vođenja kroz studij: Redoviti kontakti s mentorom i praćenje izvedbe plana rada.

II. 3. 9. Kriteriji i uvjeti prijenosa ECTS-bodova: Student poslijediplomskog studija mora u jednoj studijskoj godini skupiti 60 ECTS bodova prije upisa u višu godinu studija.

II. 3. 10. Način završetka studija i uvjeti za prijavu doktorskog rada: Znanje, sposobnosti i vještine studenata prate se tijekom nastave, a konačna se ocjena utvrđuje na ispitu. Ispit student polaže nakon svih odslušanih predavanja, odnosno nakon reguliranja svih obveza utvrđenih nastavnim planom i programom studija. Student stječe pravo upisa u slijedeću godinu ako do roka upisa ovjeri semestre i udovolji svim obvezama iz nastavnog programa studija.

II. 3. 11. Uvjeti nastavka studija nakon prekida: Student koji je prekinuo poslijediplomski studij ima pravo nastaviti studij pod uvjetima koje za svaki pojedini slučaj utvrdi Vijeće postdiplomskog studija pojedinog programa.

II. 3. 12. Uvjeti za pravo na potvrdu o apsolviranom dijelu doktorskog studija: Student ima pravo na potvrdu jedino ako je za apsolvirani dio studija dobio ocjenu i pripadajući broj ECST-bodova. Potrebno je da je podmirio sve prethodne školarine.

II. 3. 14. Maksimalna duljina razdoblja od početka do završetka studija: Iznosi pet godina.

II. 4. UVJETI IZVOĐENJA STUDIJA

II. 4. 1. Mjesta izvođenja studijskih programa: Akademija likovnih umjetnosti u Zagrebu.

II. 4. 2. Podaci o prostoru za izvođenje studija: Učionice i predavaonice Slikarskog odsjeka Akademije.

II. 4. 4. Institucijsko rukovođenje doktorskim programom: Realizaciju i nesmetano odvijanje dokorskog programa nadzire Vijeće poslijediplomskih studija.

II. 4. 5. Ugovorni odnosi između studenata i nositelja dokorskog studija: utvrđeni su Pravilnikom o poslijediplomskim studijima.

II. 4. 6. Imena nastavnika i suradnika i podaci o njima:

Obvezna nastava

- 1. emeritus Đuro Seder	Slikarstvo
- 2. red. prof. Zlatko Kauzlarić	Slikarstvo
- 3. red. prof. Zlatko Keser	Slikarstvo
- 4. red. prof. Ljubomir Stahov	Slikarstvo
- 5. red. prof. Igor Rončević	Slikarstvo
- 6. red. prof. Ante Rašić	Slikarstvo
- 7. izv. prof. Damir Sokić	Slikarstvo
- 8. izv. prof. Duje Jurić	Slikarstvo
- 9. izv. prof. Leila Michielli Vejevoda	Slikarska tehnologija i novi slikarski materijali
- 10. izv. prof. Marcel Bačić	Teorija suvremene likovne umjetnosti
- 11. mr.sc. Ivan Ožetski	Suradnik

Izborna nastava

- 1. izv. prof. dr. sc. Ive Šimat Banov	Povijest suvremene likovne umjetnosti
- 2. izv. prof. dr. sc. Vera Turković	Suvremena estetika
- 3. izv. prof. dr. sc. Hotimir Burger	Filozofska antropologija
- 4. izv. prof. Ladislav Galeta	Teorija i praksa filma i video umjetnosti
- 5. docent Siniša Reberski	Projektiranje računalom
- 6. viši asist. Andrea Pavetić	Menadžment u kulturi
- 7. Jadranka Winterhalter, viši muz.savj.	Muzeologija
- 8. Blaženka Perica, dr.sc.	Umjetnost danas
- 9. Emil-Robert Tanay, red. prof.	Teorija i praksa metodike likovnih umjetnosti
- 10. dr. sc. Vera Turković, izv. prof.	Kulturna antropologija

II. 4. 7. Popis nastavnih radilišta: ALU, Ilica 85.

II. 4. 8. Optimalan broj studenata: 15.

II. 4. 9. Procjena troškova izvedbe doktorskog programa: godišnje 27.000,00 kn ili 13.500,00 kn po semestru, po studentu

II. 4. 10. Financiranje doktorskog programa: Visina školarine poslijediplomskog studija utvrđuje se za svaku akademsku godinu posebno.

Studenti mogu troškove školarine pokriti:

- a) iz proračuna Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, ako su na Akademiji izabrani u svojstvu umjetničkog suradnika ili nekog drugog suradničkog zvanja,
- b) iz sredstava Ministarstva kulture predviđenih za potporu mladih nadarenih,
- c) iz vlastitih sredstava ALU,
- d) iz raznih nacionalnih ili međunarodnih fondacija ili privatnih fondacija,
- e) iz vlastitih izvora: godišnje 27.000,00 kuna po studentu.

II. 4. 11. Kvaliteta doktorskog programa: Kvaliteta doktorskog programa evaluira se na kraju svake akademske godine i uspoređuje s komplementarnim umjetničkim studijima u Europi. U ocjenjivanju studijskog programa sudjeluju i studenti polaznici. Prilikom ocjenjivanja uspješnosti programa koristit će se indikatori kvalitete za likovno umjetničko područje kako ih definiraju strukovne asocijacije EU. Na kraju apsolviranog programa studija rezultati postignuti suradnjom mentora i studenta evaluiraju se na završnoj samostalnoj izložbi.

NAZIV PREDMETA: **SLIKARSTVO**

NASTAVNIK: emeritus Đuro Seder
 red. prof. Zlatko Kauzlarić
 red. prof. Zlatko Keser
 red. prof. Ljubomir Stahov
 izv. prof. Duje Jurić
 red. prof. Ante Rašić
 red. prof. Igor Rončević
 izv. prof. Damir Sokić

SURADNIK: mr. sc. Ivan Ožetski

semestar	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
sati	120	120	120	120	160	160
bodovi	12	12	15	15	24	24

STATUS PREDMETA: Obvezatni

VRSTA NASTAVE: Praktična

SADRŽAJ PREDMETA: Mentorski rad sa polaznicima.

OPĆE I SPECIJALISTIČKE KOMPETENCIJE:

Osposobljenost za primjeren samostalni rad na području slikarstva i za prihvaćanje složenijih likovnih zadataka. Osposobljen je za izvođenje stručne nastave na akademijama i drugim stručnim školama. Radi kao stručni suradnik u galerijama i muzejima. Sposoban je poticati na razvoj likovne djelatnosti i kulture.

METODA NASTAVE:

Osobna mentorska nastava, savjetovanje, posjeti izložbama i zbirkama, samostalan slikarski rad.

PROVJERA ZNANJA I PRAĆENJE KVALITETE:

Provjera se odvija tijekom rada na programu i kroz seminarske radove i ispite na kraju semestra. Kvaliteta se utvrđuje na završnoj izložbi.

red. prof. ZLATKO KAUZLARIC

ZLATKO KAUZLARIC rođen 30. lipnja 1945. u Koprivnici, gdje je završio gimnaziju i 1964. godine upisao Akademiju likovnih umjetnosti u Zagrebu. Diplomirao 1968. Upisao specijalistički studij grafike na ALU. Od 1968. do 1973. bio suradnik Majstorske radionice prof. Krste Hegedušića. 1973. postaje asistent na ALU. Radi na ALU kao redoviti profesor, a zadnji izbor, u trajno zvanje redovitog profesora, potvrđeno je 6. travnja 1999. Obnaša dužnost dekana.

Njegov umjetnički rad proteže se kroz crtež, sliku, grafiku, scenografiju, kostimografiju, režiju, dizajn, likovne intervencije u javnim prostorima. Sudjelovao na više od 150 skupnih izložbi u zemlji i inozemstvu. Priredio 68 samostalnih izložbi: Zagreb, Dubrovnik, Rijeka, Koprivnica, Hvar, Karlovac, Rab, Opatija, Osijek, Vinkovci, Gospić, Klek, Veli Lošinj, Županja, Beograd, Niš, Zürich, Basel, London, Ljubljana itd. Oblikovao preko 130 kazališnih projekata, kao i nekoliko filmskih i TV projekata u zemlji i inozemstvu. Za svoj rad nagrađen nizom nagrada i priznanja, a izdvajam: Nagrada za slikarstvo na III. Salonu mladih, Nagrada za slikarstvo XIII. Zagrebačkog salona, Velika nagrada XXI. Zagrebačkog salona, Godišnja nagrada Vladimir Nazor 1987., Nagrada Grada Zagreba 1995. i 1997., Nagrada Hrvatskog glumišta za režiju «Rigoletta» 1997., Godišnja nagrada Hrvatskog glumišta 1993. i 1997. za scenografiju, Nagrada «Marul», niz nagrada Udruženja kazališnih kritičara RH za scenografije, Orden Danice Hrvatske s likom Marka Marulića, i druge.

Kroz sav taj rad stekao je umjetnička iskustva, koje prenosi kao nastavnik nizom godina studentima na Akademiji likovnih umjetnosti u Studiju dizajna Arhitektonskog fakulteta u Zagrebu, kao što isto iskustvo i znanje u području umjetnosti i umjetničke pedagogije koristi kao savjetnik u osnivanju novih studija u Osijeku, Splitu i Rijeci.

e-mail: zlatko.kauzlaric@zg.t-com.hr

red.prof. Zlatko KESER

ZLATKO KESER je rođen 23.01.1942. godine u Zagrebu. diplomirao je slikarstvo 1967. godine u Zagrebu u klasi prof. Otona Postružnika u kojoj od 1967. do 1969. god. polazi i postdiplomski studij, te stječe zvanje diplomu magistra štafelajnog slikarstva. Od 1971. do 1975. godine suradnik je Majstorske radionice Krste Hegedušića. Redoviti je profesor na ALU u Zagrebu. Redoviti profesor u trajnom zvanju postaje 2001. godine. Godine 2000. postaje član suradnik HAZU, a 2004. redoviti član HAZU.

- Samostalne izložbe: realizirao 56. samostalnih izložaba.
- Skupne izložbe: sudjelovao na 244 skupne izložbe u zemlji i inozemstvu: Bruxelles, Peking, Kairo, Amsterdam, Den Haag, Košice, Cagnes-Sur-Mer, Tampere, Seul, Köln, Cleveland, Rim, Villach, Milano, Barcelona, Pittsburgh, Budimpešta, Paris, Sao Paulo, Luxemburg, Chamalieres, Cremona, itd.
- Nagrade: dobitnik je 22 nagrade za slikarstvo i crtež
- e-mail: zlatko.keser@zg.t-com.hr

www: zkeser.tripod.com

red.prof. Ljubomir STAHOV

LJUBOMIR STAHOV rođen je 7. siječnja 1944. godine u Komičanima pokraj Prijedora. Godine 1967. završio je Školu primijenjene umjetnosti. Prije upisa na zagrebačku Akademiju likovnih umjetnosti radio je kao nastavnik likovnog odgoja u Osnovnoj školi u Kozarcu. Na slikarskom odjelu zagrebačke ALU diplomirao je 1974. u klasi prof. Šime Perića a od 1978 suradnik je Majstorske radionice prof. Krste Hegedušića i prof Ljube Ivančića.

Živi i radi u Zagrebu, gdje je danas redoviti profesor slikarstva na ALU.

U ediciji *Mladi umjetnici* zagrebačke Nacionalne i sveučilišne biblioteke 1982. objavljena je monografija "Ljubomir Stahov" koju je napisala Mladenka Šolman.

U izdanju Zbirke Biškupić objavljene su mu tri bibliografske knjige: "Heksapada" (u tehnici bakropisa i akvatinte) s tekstom- esej Josipa Depola; "Jedno čitanje apstrakcije" (u tehnici bakropisa) s tekstom esej Đurđe Šinko-Depierris i "Jeu de couleur-Igra boja" (u tehnici bakropisa u boji) s pjesmama francuskog pjesnika Edmonda Humeana. Godine 1990. objavio je bibliofilsko izdanje "Bešumno tijelo" (s pjesnikinjom Ankom Žagar), a 1991. "Poslije" (s pjesmom Zvonka Makovića).

Dosad je 26 puta samostalno izlagao, a sudjelovao je i na dvjestotinjak skupni izložaba.

Dobitnik je više nagrada za slikarstvo, crtež i grafiku.

e-mail: ljstahov@alu.hr

IGOR RONČEVIĆ rođen je 1951. godine u Zadru. 1971. godine upisuje slikarstvo na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Za vrijeme školovanja osnove slikarstva uči kod prof. Ljube Ivančića, prof. Ferdinanda Kulmera i prof. Šime Perića kod kojeg diplomira u ljeto 1976. godine.

Od 1979. do 1981. godine suradnik je Majstorske radionice prof. Ljube Ivančića i prof. Nikole Reisera. Stipendiju francuske vlade koristi u Parizu 1981./82. godine, gdje pohađa Académie des-Béaux-Arts kod prof. Jacquesa Lagrangea. 1989/90 predsjednik je HDLU-a Zadar-Šibenik.

U više navrata odlazi na studijska putovanja, te posjećuje Italiju, Njemačku i USA.

Održao je pedesetak samostalnih izložbi: Zagreb, Hvar, Le Touquet, Kopar, Dubrovnik Rijeka, Zadar, Varaždin, Šibenik, Pariz, Poreč, Rab, Požega, Split, Nin, Brugge.

Učestvovao je na stotinjak skupnih izložbi: Zagreb, Kopar, Reggio Emilia, Pariz, Ljubljana, Mainz, Skoplje, Beograd, Ferrara, New York, Dubrovnik, Sarajevo, Luxembourg, Celje, Geneve.

Učesnik je bijenala u u New Yorku i Kairu. Uvršten je u knjigu Achile Bonita Olive "Transavangarde International" i knjigu Zdenka Rusa "Apstraktna umjetnost u Hrvatskoj".

Objavljuje poeziju u časopisima *Kolo*, *Quorum*, *Glasje*, *Republika*. Izdao je knjigu poezije pod naslovom "Pjesme 1".

Dobitnik je Godišnje nagrade za slikarstvo Vladimir Nazor i državnog odlikovanja Danice hrvatske s likom Marka Marulića.

e-mail: ironcevic@alu.hr

red. prof. ANTE RAŠIĆ

ANTE RAŠIĆ rođen 13. prosinca 1953. godine u Imotskom. Osnovnu i srednju školu završio u Slavonskom Brodu. Diplomirao slikarstvo na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu 1977. god. u klasi profesora N. Reisera. Bio suradnik Majstorske radionice prof. Ljube Ivančića i prof. Nikole Reisera od 1977. do 1978. god., te stipendist francuske vlade - suradnik kiparskog atelijera profesora M. Charpentiera na Akademiji likovnih umjetnosti u Parizu 1978-1979. godine.

Studijska putovanja: Pariz, London, Amsterdam, Venezia.

Od 1977. član je Hrvatskog društva likovnih umjetnika (HDLU) i Zajednice umjetnika Hrvatske (ZUH), te kao samostalni umjetnik sudjeluje u likovnom životu Republike Hrvatske. Od 1986. do 1991. god. djelovao kao predsjednik Predsjedništva Hrvatskog društva likovnih umjetnika. Inicirao je i realizirao brojne projekte za unapređenje statusa i djelatnosti likovnih umjetnika (brojne izložbe; prvi park suvremene skulpture na otvorenom "PVC Mladost - SRC Cibona"; inicirao vraćanje objekta tadašnjeg Muzeja revolucije prvotnoj galerijskoj namjeni i likovnim umjetnicima HDLU-a - danas Dom hrvatskih likovnih umjetnika u Zagrebu). Sudjelovao u radu stručnih žirija (gradskih i republičkih) te u umjetničkim savjetima galerija i institucija. Jedan je od utemeljitelja prve Trajne radne zajednice samostalnih umjetnika - ArTresor (Hrzić, Jelavić, Kiš, Penezić, Rašić, Rogina) 1986. godine. Kao art-direktor ArTresora i Studija Rašić aktivno sudjeluje u kulturnom životu Hrvatske na području likovnih umjetnosti, arhitekture i primijenjene umjetnosti te pokreće vlastitu ediciju likovnih monografija iz područja suvremene hrvatske umjetnosti (*Ivančić, Seder i Knifer*).

Sudjelovao je na više od 90 skupnih i 10 samostalnih izložaba (Zagreb, Slav. Brod, Zadar, Rijeka, Varaždin, Motovun, Split, Dubrovnik, Poreč, Labin, Koper, Sarajevo, Beograd, T. Užice, Čačak, Tuzla, N.Sad, Titograd, Skopje, Graz, Pariz, Ville d'Ivry sur Seine-Paris, Venecija, Saint-Etienne, Beč, Klagenfurt, Salzburg, Prag, Budimpešta, München).

Realizirao nekoliko skulptura u javnim prostorima.

O Rašićevu radu objavljeno je više od stotinu bibliografskih jedinica.

Do sada autorski oblikovao više stotina kataloga, časopisa, monografija, plakata, vizualnih identiteta tvrtki i institucija te radio na likovnim postavama brojnih značajnih izložaba iz područja likovne umjetnosti, kulturnih i privrednih projekata.

Od 1995. radi na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu kao asistent, od 1997. kao docent za crtanje i slikanje na III. i IV. godini nastavnčkog odsjeka, a od 2002. kao izvanredni profesor slikarstva - III. i IV. godina - na nastavnčkom odsjeku. U nastavu na ALU u okviru terenske nastave ustanovio i proveo likovne intervencije u prirodi (Land art).

Jedan je od osnivača časopisa za arhitekturu i kulturu "Oris" i član redakcije od 1999. godine.

Dobitnik je više značajnih nagrada u Hrvatskoj i inozemstvu iz područja likovnih umjetnosti i dizajna.

Odlikovan je redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića.

e-mail: studio@studio-rasic.hr

www: anterasic.com

izv.prof. Damir SOKIĆ

DAMIR SOKIĆ rođen je 6. kolovoza 1952. godine u Novoj Gradiški. Godine 1967. završio je osnovnu školu u Cerniku (Nova Gradiška), a 1971. godine Srednju pomorsku školu u Bakru. Godine 1971./72. pohađao je Pedagošku akademiju u Sarajevu, a 1972. godine upisao se na

Akademiju likovnih umjetnosti u Zagrebu, gdje je 1977. diplomirao slikarstvo u klasi prof. Nikole Reisera.

Nakon studija djelovao je kao samostalni umjetnik, intenzivno izlažući u zemlji i inozemstvu. Od 1981. do 1986. godine predavao je crtanje i slikanje u Likovnom centru grada Zagreba. U razdoblju od 1986. do 1993. živio je i radio u New Yorku. U svojstvu vanjskoga suradnika predavao je crtanje i slikanje na Umjetničkoj akademiji Sveučilišta u Splitu od 1997. do 1999. godine.

Od 1999. radi kao docent na ALU u Zagrebu i predaje predmet crtanje i slikanje na Nastavničkom odsjeku ALU.

Član je Hrvatskog društva likovnih umjetnosti Zagreb od 1978. godine.

Dobio je nekoliko značajnih stipendija i, k tome, bio na brojnim studijskim putovanjima (Pariz, London, Rim, Firenza, Toskana, Umbra, New York, München, Beč, Venezia, Padova, Bologna, Ravena, Pisa...).

Uz umjetničku djelatnost, Sokić je društveno vrlo aktivan. Pokretač je i inicijator brojnih značajnih kulturnih projekata (jedan od osnivača Galerije proširenih medija u Zagrebu), a kontinuirano djeluje i aktivno sudjeluje u radu umjetničkih savjeta, upravnim odborima i stručnim povjerenstvima gradskih i republičkih institucija.

e-mail: damir.sokic@mail.inet.hr

izv.prof. Duje JURIC

DUJE JURIC rođen je 18. travnja 1956. godine u Rupama. Osnovnu školu završava u Skradinu. 1971. godine se upisuje u Centar za dekorativno i industrijsko oblikovanje u Splitu, a nakon završene treće godine prelazi na zagrebačku Školu primijenjenih umjetnosti koju završava 1976. godine. Potom upisuje na Akademiju likovnih umjetnosti u Zagrebu, gdje je 1981. diplomirao

slikarstvo u klasi prof. Vasilija Jordana. Od 1982. do 1985. godine suradnikom je majstorske radionice prof. Ljube Ivančića i Nikole Reiserera.

Nakon studija radi i djeluje kao slobodni umjetnik izlažući samostalno od 1984. godine u zemlji i inozemstvu. Paralelno uz slikanje radio je i kao restaurator, uglavnom kao vanjski suradnik Restauratorskog zavoda Hrvatske (od 1977. – 1993.).

Od 1986. do 1988. god. sudionikom je u projektima «Kugla glumišta» na nekoliko projekata, radeći scenografije ili slikarske izvedbe za projekte «Röenc-Kukuvija Drijemovica», «Zeinimuro» iz 1987. g. i «Rocking» iz 1988. godine.

Iz 1989. datira početak suradnje sa slikarom Julijem Kniferom i boravak u Séte-u/jug Francuske/, gdje mu Jurić pomaže pri realizaciji murala. Ondje borave u nekoliko navrata tijekom '89. i 1990. god., kao gosti umjetnici u Villa Saint – Claire. Suradnja se nastavlja i iduće godine, po Jurićevom povratku iz Brightona, ovaj put u Dijonu, gdje je duje Jurić imao i svoju prvu samostalnu inozemnu izložbu.

1991. godine boravi u Njemačkoj gdje nekoliko mjeseci radi kao suradnik Galerie Hoffman/Göbelheimer Mühle/kod Frankfurta na Majni.

Godine 1999.-2000. radi u Muzeju suvremene umjetnosti u Zagrebu kao kustos-restaurator.

Od 2000. god. radi kao docent na ALU u Zagrebu, gdje najprije predaje kolegij Crtanje akta, a od školske godine 2003./2004. preuzima slikarsku klasu – studente treće i četvrte godine.

Član je Hrvatskog društva likovnih umjetnika u Zagrebu, a do 1999. godine – ZUH-a. U cilju stručnog usavršavanja, kao gost izlagač u mjestima gdje izlaže, ili pak iz razloga profesionalne znatiželje bio je često na studijskim boravcima u inozemstvu Francuskoj: Pariz-'89., Cité internationale des Arts, Séte, Dijon, Lyon, Avignon, Toulouse, Arles....< Engleskoj: Brighton, London; Njemačkoj: Frankfurt, Mainz-2000.g., kao izlagač, Berlin, isto, München; Lairu-Egipat; Berat-Albanija-2001.g.; izlagao; Španjolskoj: Bilbao, St. Sebastian; Italiji: Rim, Firenza i ostali dijelovi Toskane, Trst, Venecija; Krakow u Poljskoj-2003.g., Cepas suradnja; Indiana University kod Pittsburga, SAD, međusveučilišna razmjena, New York; Mađarskoj: Budimpešta; Češkoj: Prag, izlagao; Sloveniji: Ljubljana, izlagao; Švicarskoj, Nizozemskoj.../

e-mail: dujejuric@yahoo.com

NAZIV PREDMETA:

**TEHNOLOGIJA MATERIJALA I NOVIH
SLIKARSKIH POSTUPAKA**

NASTAVNIK:

izv.prof. Leila Michieli Vojvoda

semestar	I.	II.	III.
sati	15	15	15
bodovi	3	3	6

STATUS: Obvezni

VRSTA NASTAVE: Teoretska

SADRŽAJ PREDMETA: Specifičnosti određenog klasičnog slikarskog materijala, njegove mogućnosti i upotreba kroz povijest i danas. Kompatibilnost s drugim slikarskim materijalima. Upotreba novih materijala u slikarstvu. Djelovanje materijalne komponente slike na slikarski izraz. Utjecaj upotrebe umjetničkih materijala na zdravlje i okoliš.

METODA NASTAVE: Radionički rad i predavanja.

PROVJERA ZNANJA I PRAĆENJE KVALITETE: Usmeni i pismeni ispit.

LITERATURA:

- Sigo Summrecker "Podloge štafelajske slike" (1973). Beograd: Umetnička Akademija u Beogradu
- Sigo Summrecker "Tehnike emulzione tempere" (1975) Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu
- Metka Kraigher - Hozo "Slikarstvo/Metode Slikanja/Materijali".(1991).Sarajevo Svijetlost
- Mark D. Gottsegen «The painters handbook» (1993) Watson-Guption Publications,United States
- Cennino Cennini "the Craftsmans Handbook" (1967). New York
- Vasari Giorgio "The lives of the artists", (1980),Richard Clay, Suffok; Pengiun Books
- Fressl Ivo "Slikarska tehnologija" (1966) Zagreb
- Jill Dunkerton, Susan Foister, Dilian Gordon Nicholas Penny, "Giotto to Durer Early Renaissance Painting in the National Gallery"(1991) London, National Gallery
- Tehnička enciklopedija, Zagreb, Leksikografski zavod
- Leonardo Da Vinci "Traktat o slikarstvu"(1964), Beograd: Kultura
- Kurt Wehlte"Werkstoffe und Techniken der Malerei"(1967),Ravensburg
- Denis Vokić - "Lakiranje umjetničkih slika" (1996), Zagreb, Kontura
- Monnona Rossol -«The artists complete health and safety guide» (2001),Allworth press, New York

Preporučena literatura

- Ray Smith "The Artists Hand Book",(1987) London
- Fred Gettings "Polymer painting manual" (1971), London
- J. Ruseler "Acrylic painting techniques" Talens, (1982), Holland
- "Painting with Lascaux acrylic colours",(1993)
- Gino Piva "Manuale Pratico di tecnica pittorica",Milano
- Aleksandar Johnides "Boje i lakovi, proizvodnja i primjena"

- David A. Anfam itd. "Techniques of the great masters - of art - " (1996) London
- Ann Huffman "Enkaustikos" (1996) United States
- Philip Ball "Bright earth:art and the invention of color" (2002)Farrar, Straus and Giroux, New York
- N. Brkić "Tehnologija slikarstva vajarstva i ikonografija" (1973) Umetnička akademija u Beogradu, Beograd
- Katherine Coombs "the portrait miniature in England", (1998) V & A Publications, London
- Silvie Turner "The book of fine paper" (1998) United States of America,by Thames and Hudson Inc., New York
- John Gage "Color and culture- practice and meaning from Antiquits to Abstraction"; (1994) Univesity of California Press,Berkeley.

LEILA MICHIELI VOJVODA

15. ožujka 1952. godine - rođena u Zagrebu, gdje je završila osmogodišnju školu i gimnaziju.

1970. godine - upisala se na Prirodoslovno - matematički fakultet u Zagrebu na odsjeku za biologiju, stručni smjer.

1976. godine - diplomirala na PMF-u i time stekla pravo na stručni naziv - diplomirani inženjer biologije.

1975. godine - upisala Akademiju Likovnih Umjetnosti, slikarski odsjek.
 1980. godine - diplomira na ALU kod profesora Nikole Reiserera.
 1980. godine - postala član HDLU-a
 1981. godine - postala član ZUH-a

Na ALU volontira na predmetu Slikarska tehnologija, u dva navrata (prvi put godinu dana odmah poslije studija i zatim školske godine 1991 / 92.) kod prof. Zlate Jukić Meštrović, te na taj način usavršavam svoje znanje iz slikarskih tehnika.

01.ožujka 1993. godine primljena za asistenta na ALU, na kolegiju "Slikarska tehnologija"
 13. veljače 1997. godine na 2. sjednici Vijeća ALU izabrana u suradničko zvanje višeg asistenta na kolegiju "Izrazi u slikarskim materijalima".
 18. studenog 1998.g izabrana u znanstveno nastavno zvanje docenta
 13. siječnja 2004.g. izabrana u znanstveno- nastavno zvanje izvanredni profesor.
 01. ožujka 2006 .g. imenovana za predstojnika katedre za likovne tehnologije za razdoblje od 01.03.2006. do 01.03.2008. god.

Održala dvadesetak samostalnih izložbi: Zagreb, Hvar, Munchen, Sarajevo, Split, Metković, Slavonski Brod.

Učestvovala na šezdesetak skupnih izložbi: Zagreb, Munchen, Split, Hanver, Mostar, Singen, Freiburg, Slavonski Brod.

Ostale likovne aktivnosti :

1982 - 1983. g. povremeno radi ilustracije za list Radost
 1988. g. - izradila studiju za vitrai "Polaganje Krista u grob", veličine 1x0,70m
 1990. -1991. g. - izradila 1991 .-1995. g. - izradila sam mozaik prema Dulčićevoj skici "Rajska Djevo Kraljice Hrvata", veličine 5x9m; muransko staklo
 1993. - 1994. g. - ilustrirala više priča objavljenih u "Večernjem listu"
 1993. god. -izdana je grafička mapa izabranih ilustracija iz "Večernjeg lista, između kojih se nalazi i njezin crtež"
 1994. g. -izdana je knjiga "Hrvatska kratka priča";gdje je objavljena i jedna njena ilustracija
 1995. g. - ilustrirala knjgu "Priče iz starog Dubrovnika", Slavice Stojan
 1995. g. - objavljeno je više njezinih crteža u "Dubrovačkim horizontima" br. 35.
 1995. -1996. g. - izradila mozaik prema Dulčićevoj skici "Deveta postaja križnog puta ", veličine 1,60x2m; muransko staklo
 1996. g. -izradila sliku za naslovnu stranu knjige "U salonu Marije Giorgi Bona", Slavice Stojan
 1997. godine pored vlastitih likovnih aktivnosti, organizira izložbu svoga pokojnog oca akademskog kipara Valerija Michielija uz pomoć dr. Ive Šimat Banova i ostalih zaposlenika u Umjetničkom paviljonu u Zagrebu, koja je održana u ožujku 1997. godine. Tom prilikom, osim sudjelovanja u organizaciji i izvedbi same izložbe, restaurira oko 40-ak slika pokojnog autora.
 2000.g. - završni radovi na mozaiku "Rajska djevo Kraljice Hrvata" ,crkva "Svi Sveti", Aladinići, BiH
 2000.g. - ilustracija priče "Zagorski western" Ivan Kušan, Večernji list
 2001.g . - dvije postaje križnog puta - "Isus pada pod križ" -akrilik i "Isus susreće žene" enkaustika, katedrala u Trebinju
 2002/03.g. - skice za vitraje - 6 prozora - križni put, crkva "Sv. Franje Asiškog", Alibegovci, Bi H

www: gorila139@yahoo.com

NAZIV PREDMETA: **TEORIJA SUVREMENE LIKOVNE UMJETNOSTI**

NASTAVNIK: izv. prof. Marcel Bačić

SURADNIK U NASTAVI:

semestar	I.	II.	III
sati	15	15	15
bodovi	3	3	6

STATUS PREDMETA: Izborni (organizirana nastava)

VRSTA NASTAVE: Teorijska.

SADRŽAJ PREDMETA:

Status teorije u odnosu na suvremenu umjetničku praksu. Teorija umjetnosti i suvremeni filozofski modeli. Modernizam i njegova revizija. Kritika originalnosti. Historija, historicizam, eklektizam. Ikonologija i semiologija. Likovni jezik i suvremena lingvistika. Znanost i pseudoznanost. Modeli interpretacije.

METODA NASTAVE:

Predavanja, seminari, konzultacije, nastava u muzejima.

PROVJERA ZNANJA I PRAĆENJE KVALITETE:

Pismeni i usmeni ispiti.

LITERATURA:

- *Art and Theory 1900 – 1990: An Anthology of Changing Ideas*; ed: Charles Harrison i Paul Wood, Malden, Blackwell Publishers, 2002.
- Benjamin, Walter: *Umjetničko djelo u doba svoje tehničke reproduktivnosti*, Život umjetnosti 6, Zagreb, 1968.
- Sedlmayr, Hans: *Gubljenje središta: likovne umjetnosti 19. i 20. stoljeća kao simptom i simbol vremena*. prijevod Vlado Vladić, Split, Verbum, 2001.
- Eco, Umberto: *Otvoreno djelo*, Sarajevo Veselin Masleša, 1965.
- Clair, Jean: *Odgovornost umjetnika: avangarde između nasilja i razuma*, Europski glasnik 4, Hrvatsko društvo, Zagreb, 1999.

Izv. prof. MARCEL BAČIĆ, rođen 1948. u Zagrebu, slikar je, dizajner i teoretičar te profesor Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu.

Završio je gimnaziju i srednju muzičku školu (1967.), a potom diplomirao na Grafičkom odsjeku ALU u klasi prof. Marijana Detonija (1971.).

Bio je slobodni umjetnik i publicist, predavač na Filozofskom i Arhitektonskom fakultetu te na Muzičkoj i Dramskoj akademiji, a od 1999. docent je na ALU. Od 1999. do 2003. na dužnosti je prodekana za nastavu, od 2003. šef je Katedre za teorijske predmete.

Priredio je pet samostalnih izložbi, sudjelovao na šezdesetak kolektivnih i revijalnih izložaba u zemlji i inozemstvu, te oblikovao brojne plakate, knjige i časopise.

Bavi se temeljnim pitanjima likovnih umjetnosti; metodskim, historijskim i estetskim problemima, te posebno odnosom likovnih umjetnosti s muzikom, književnošću, filozofijom i znanostima.

Vanjski je suradnik Instituta za povijest umjetnosti i predsjednik Hrvatskog glazbenog zavoda.

Knjige:

- *Likovna umetnost* (s Jadrankom Damjanov i Dubravkom Jandom), Novi Sad, 1975. Više izdanja na srpskom, mađarskom, slovačkom i rusinskom jeziku.

- *Uvod u likovno mišljenje* (s Jasenkom Mirenić-Bačić), Zagreb 1994., drugo izdanje 1996., treće prerađeno i prošireno izdanje pod naslovom
- *Likovno mišljenje*, Zagreb, 2004.
- *Svjetlorezi Milice Borojević* (sa Zvonimirom Mrkonjićem i Jasenkom Mirenić-Bačić), Zagreb, 1994.
- *Carmina figurata. Likovno čitanje muzike*, Zagreb, 2004.

Priredio i popratne studije napisao za zbirke:

- *Duh apstrakcije* (Worringer i Kandinski; studija pod naslovom *Etimologija apstrakcije*, str. 241-265.), Zagreb, 1999.
- *Katedrala. Mjera i svjetlost* (Ackermann, Sedlmayr, von Simson, Panofsky; studija *Coincidentia oppositorum*, str. 337-372.), Zagreb, 2003.

Važniji eseji, studije i znanstveni radovi:

- *Klangraum-Raumklang*, International Review of the Aesthetics and Sociology of Music 11/2, 1980.
 - *Nacrt analogije auditivnog i vizualnog*, Pitanja 1/2, 1980.
 - *Visual Language and Education*, Kultúra és kösöség 80/6, Budimpešta, 1980. (s J. Damjanov i D. Jandom)
 - *Original*, Život umjetnosti 33/34, Zagreb, 1983.
 - *Barok iz hrvatskog ugla*, Unescov glasnik, rujan 1987.
 - *Die Zauberflöte*, Der kroatische Essay der achtziger Jahre, 1991.
 - *The Birth of Perspective from the Spirit of Music*, u zborniku radova sa znanstvenog simpozija *Perspective*, Budimpešta, 2000., str. 251-260.
 - *Ime: Realizam*, Radovi Instituta za povijest umjetnosti
- Više od 300 višesatnih radio-emisija na temu odnosa muzike i likovnih umjetnosti, književnosti, filozofije, znanosti.
- Sudjelovanja na znanstvenim simpozijima. Javna predavanja.

e-mail: tajnistvo@alu.hr

IZBORNA NASTAVA:

NAZIV PREDMETA: **POVIJEST SUVREMENE LIKOVNE UMJETNOSTI**

NASTAVNIK: dr. sc. Ive Šimat Banov, izv. prof.

SURADNIK U NASTAVI:

semestar	I.	II.
sati	15	15
bodovi	3	3

STATUS PREDMETA: Izborni.

VRSTA NASTAVE: Teorijska.

SADRŽAJ PREDMETA:

Problem suvremene (recentne) umjetnosti iščitati kao pitanje a ne kao odgovor. Drugim riječima, propitivati pojave, oblike, fenomene, interakcije umjetnosti i stvarnosti. Uloga različitih medija, tehnoloških i virtualnih moći u odnosu na tradicionalne oblike umjetničkoga izražavanja. S tim u

svezi aktualizirati tezu o «kraju umjetnosti» o «smrti slikarstva» ili, naprotiv, o vitalnosti svih vrsta i oblika izražavanja. Propitivati o odnosu umjetničkog djela i društva, umjetnosti i politike, umjetnosti i čovjekova okoliša, odnosu globalnog i specifičnog itd. Posljedice avangardnih pokreta prvih desetljeća 20 st. na današnje stanje umjetnosti (dada, nadrealizam i dr.). Utjecaj Duchampa, Mondriana i Maljeviča na recentnu umjetnost i sl. Ideja - utopija o sintezi života i umjetnosti (De Stijl, Bauhaus, Beuys itd.). Što je ostvareno? Je li moguća sinteza? Odnos suvremene-recentne prakse u Hrvatskoj i svijetu. Globalizacijski procesi i periferno kao "plodno zaostajanje" (B. Groys). Odnos prema aktualnoj (recentnoj) građi mora biti više u obliku razgovora, prijepora, polemika, sučeljavanja mišljenja itd., a ponajmanje klasična predavanja *ex cathedra*. Nužna je informacija i njezino kritičko propitivanje. Posjet izložbama (Kassel, Venecija, Sao Paolo, Rijeka, Zagreb, Ljubljana itd.).

METODA NASTAVE:

Predavanje, konzultacije, prezentacije, internet.

PROVJERA ZNANJA I PRAĆENJE KVALITETE:

Pismeni i usmeni ispit.

LITERATURA:

- E. Lucie-Smith, *Umjetnost danas*, Zagreb, 1978.
- J. Claire, *Razmišljanja o stanju umjetnosti* (integralni tekst), *Europski glasnik*, god. III., br. 3, Zagreb, 1998.
- MoMA, katalog Muzeja moderne umjetnosti u New Yorku
- Gilbert Durand, *Les structures anthropologiques de l'imaginaire (Antropološke strukture imaginarnoga, Uvod u opću antropologiju)*, Bordas, Paris, 1984., A. Cesarec, Zagreb, 1991.
- Jean Claire, *La responsabilite de l'artiste, Les avant-gardes entre torreur et raison (Odgovornost umjetnika, Avangarde između nasilja i razuma)*, *Le Debat*, Gallimard, 1997., parcijalno u EG br. 4, Zagreb, 1998.
- Heinrich Klotz, *Kunst im 20 Jahrhundert. Moderne – Postmoderne - Zweite Moderne*, München, 1994.
- *Umjetnost kao slučaj* (tekstovi Jean-Philippe Domecoa, *Suvremena umjetnost nasuprot modernoj umjetnosti*; Peter Strasser, *Nedovršena sekularizacija umjetnosti*; Daghild Bartles, *Sumrak umjetnosti*; Eduard Beaucamp, *Moderna umjetnost na kraju svojeg stoljeća*, Boris Groys, *Budućnost pripada tautologiji*; Beat Wyss, *Budućnost lijepoga*), *Europski glasnik*, god. IV., br. 4., Zagreb, 1998.

Izv. prof. dr. sc. IVE ŠIMAT BANOVIĆ rođen je 12. 11. 1951. godine u Murteru na istoimenom otoku. Osnovnu školu pohađao je u rodnom mjestu, a gimnaziju (1965.-1969.) i studij povijesti umjetnosti i arheologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (završio 1978.). U međuvremenu je od jeseni 1971. do ljeta 1972. godine boravio u Njemačkoj (München) radeći u «Abend Zeitung» kako bi priskrbio sredstva za studij. Studirao i studije laičke teologije – dva semestra (1970.-1971.), te kasnije upisao i jednopredmetni studij filozofije (1981.; nije završio).

Studijski boravio u Italiji (Venecija, Rim, Sicilija), te Češkoj i Mađarskoj.

Još za vrijeme studija sudjeluje u brojnim arheološkim istraživanjima (Solin, Bribir, Collentum i dr. – s prof. D. Rendić-Milošević), te objavljuje likovne osvrtne i studije u brojnim časopisima i dnevnom i tjednom tisku.

Autor je 20-tak monografija o suvremenim hrvatskim slikarima i kiparima (V. Lipovac, Z. Prica, S. Vuličević, S. Jančić, D. Parać, J. Ambroz Testen i dr.). Objavio je i zbirku eseja i ogleđa *Glas za nesigurne* (1999.).

Objavljuje poetske i prozne tekstove. Pripremio je na desetke tematskih izložbi koje problematiziraju odnos umjetnosti i života, umjetničkog djela i okoliša itd. Autor je brojnih priloga i stručnih radova iz problematike modernoga hrvatskog kiparstva, kao i brojnih scenarija i tekstova za filmove o našim umjetnicima.

Selektor je hrvatske selekcije na XXIV. međunarodnom bijenalu u Sao Baolu (Brazil) 1998. godine, te hrvatski izbornik na Grafičkom bijenalu u Ljubljani 1999. godine.

Radio je u Zavodu za zaštitu spomenika kulture (1978-1980.), Leksikografskom zavodu «Miroslav Krleža» (1980.-1982.), te od 1983. godine na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu, danas kao izvanredni profesor.

Magistrirao je 1990. godine s temom *Antun Augustinčić – studije* (ekvivalent), a doktorirao je s temom *Robert Frangeš – Mihanović (1872-1940)* na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Mentor je jednog doktorskog i nekoliko magistarskih radova.

Član je strukovnih organizacija (Društvo povjesničara umjetnosti, ULUPUH – Studijska sekcija).

NAZIV PREDMETA: **SUVREMENA ESTETIKA**

NASTAVNIK: dr. sc. Vera Turković, izv. prof.

semestar	I.	II.
sati	15	15
bodovi	3	3

STATUS PREDMETA: Izborni

VRSTA NASTAVE: Teorijska.

SADRŽAJ PREDMETA:

Teme i obvezna literatura zasnivaju se na problemima refleksije o umjetnosti 20. stoljeća i na uspostavljanju dijaloga s teorijom likovnih umjetnosti, odnosno medija u kojem se postdiplomant izražava. Sadržaj kolegija ne sastoji se samo u pružanju određene količine činjenica i znanja, nego podržava razvoj vlastitog mišljenja polaznika studija (vrijednosnih stavova).

METODA NASTAVE:

Predavanja, seminari.

PROVJERA ZNANJA I PRAĆENJE KVALITETE:
Pismeni i usmeni ispit.

LITERATURA:

Obvezna literatura:

- Hegel, G.W.F., *Estetika I*, Kultura Beograd, 1972.
- Croce, B., *Brevijar estetike*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2003.
- Eco, U., *Povijest ljepote*, Hena com, Zagreb, 2004.
- Veltrusky, J., *Semiotics of Art*, MIT Press, USA, 1976.
- Barbarić, D., *Estetsko iskustvo*, MH, Zagreb, 1997.
- Barthes, R., *Carstvo znakova*, August Cesarec, Zagreb, 1989.

Preporučena literatura:

- Grassi, E., *Moć mašte*, Š.K., Zagreb, 1981.
- Danto, A., *Preobražaj svakidašnjeg (filozofija umjetnosti)*, KruZak, Zagreb, 1997.
- Pejović, D. (ur.), *Nova filozofija umjetnosti*, Naprijed, Zagreb, 1974.
- Grlić, D., *Za umjetnost*, Školska knjiga, Zagreb, 1983.
- Michaud, Y., *Umjetnost u plinovitom stanju (esej o trijumfu estetike)*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2004.

Dr. sc. VERA TURKOVIĆ (1951., Trebinje) izvanredna je profesorica na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu, gdje predaje sociologiju kulture, sociologiju umjetnosti i estetiku. Trenutno obnaša funkciju prodekanice za nastavu na ALU, a na Sveučilištu u Zagrebu predsjednica je Povjerenstva za preustroj i razvoj sveučilišnih studija. Predsjednica je nevladine udruge Hrvatskog vijeća međunarodnog društva za obrazovanje putem umjetnosti InSEA (International Society for Education through Art) i članica ELIA (European League of Institutes of the Arts). Suradnica je na dva projekta: Tempus projekt JEP *Development of Quality Assurance System in Higher Education – QUASYS* i *Evaluacija nastavnih programa i razvoj modela curriculumuma za obavezno obrazovanje*, projekt pri Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa. Od 1997. bila je angažirana u radu ekspertnog tima na istraživanju prilika u likovnoj umjetnosti u Hrvatskoj.

Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirala je 1974. sociologiju i filozofiju (oba kao A predmet). Magistarski rad iz područja sociologije obranila je 1979. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a na istom je fakultetu 1992. godine doktorirala s temom *Socijalna uloga moderne umjetnosti u konfliktu prirode i društva (uloga Bauhaus)*.

Od 1974. do 1986 godine radi na Klasičnoj gimnaziji u Zagrebu. Od 1986. do danas radi kao nastavnik na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu.

Uže područje njenog interesa su sociologija umjetnosti, socijalna ekologija i sociologija obrazovanja, o čemu je objavila pedesetak radova i uredila knjigu *Vizualna kultura i likovno obrazovanje*.

Sudjelovala je u radu mnogih međunarodnih skupova u zemlji i svijetu, te održala predavanja u NewYorku, Stockholmu, Tallinu i Ljubljani. Drži predavanja na poslijediplomskim studijima Filozofskog fakulteta u Zagrebu i na Likovnoj Akademiji u Ljubljani.

POPIS OBJAVLJENIH RADOVA U ZADNJIH PET GODINA

Knjiga

Vera Turković, Radovan Ivančević (urednici i koautori), *Vizualna kultura i likovno obrazovanje*, 2001, Hrv. vijeće InSEA, Zagreb, 464 str.

Znanstveni radovi

- *Destruktivnost u umjetnosti i ponašanju umjetnika 90-tih godina (20. st.)*, u zborniku radova *Znanost i društvene promjene*, 2000., str. 79-95.
- *Europski identitet i visoko obrazovanje*, Napredak 2/2002., str. 157-167.
- *Moć slike u obrazovanju*, u knjizi *Vizualna kultura i likovno obrazovanje*, 2001. str. 63-77.
- *Likovna umjetnost, u Hrvatska u 21. stoljeću – strategija kulturnog razvitka*, ur. Vjeron Katunarić, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2001., str. 70-72.
- *Processes of Integration and Disintegration in the European Arts*, časopis «Culturelink», Vol. 13, br.38, 2002., str. 133-140.
- *Dijalog prirode i kulture kroz likovnu umjetnost*, časopis »Socijalna ekologija«, Vol. 11, br.4, Zagreb, 2002., str.317-331.
- *Problemi nastave i nastavnika likovne kulture u hrvatskom obveznom obrazovanju*, u knjizi sažetaka *Nastava likovne kulture: recentni trenutak profesije*, INSEA 2002.

Stručni radovi

- Turković, Čikeš, Vicković: *Međunarodna suradnja u visokom obrazovanju: Europski sistem prijenosa bodova (ECTS)*, Sveučilišni vjesnik / vol. XLVI, poseban broj, Zagreb, 2000., 81 str.
- *Obrazovanje putem umjetnosti*, Zrno 41-42, 2001., str. 2-5.
- *Muzejsko galerijska pedagogija*, časopis «Kontura» br. 67/68, Zagreb, 2001., str. 121-122.
- *Umjetnost ne evoluirala*, Zarez 52/2001., Zagreb, str 28.
- *Manipulacija tamnom stranom prirode. Umjetnost s kakvom se ne želimo poistovjetiti*, časopis «Kontura» br.70, Zagreb 2002., str.82-85.
- *Za ravnopravnost likovnog odgoja*, časopis «Kontura» br.71, Zagreb 2002., str.7-8.
- *Dynamics of the Transformation Process in Croatian Higher Education System Considering the Socio/Cultural/Economic Situation*, Book of abstracts *Towards the European University Networks – trends and Challenges in Higher Education*, 2. Croatian-Austrian Science Days, Zagreb, 2002, str.35-36.
- *The Status of Educational Reform in Croatia*, Final Report of the Regional Seminar *Drafting New Curricula in South-East Europe*, Bohinj, 2002.
- *Challenges of the Bologna process in Europe: Croatian Perspective*, Books of Abstracts, Varaždin, 2003.
- *Dynamics of the Development of Quality Assurance System in Higher Education Considering the Socio-economic Situation in Croatia*, QUASYS workshop, Split, 2002., str 12-15.
- *Implementation Dynamics of the Bologna objectives at the University of Zagreb*, QUASYS workshop, Dubrovnik 2003. str. 126-128.
- Vera Turkovic (Member of Advisory Editorial), *University of Zagreb*, International Student Guide, Zagreb, 2003., str. 1-120.
- *Bologna Process at the University of Zagreb: New Study Scheme*, University Report for Institutional evaluation by the Salzburg seminar, Zagreb, 2004, str 24-26.

NAZIV PREDMETA: **FILOZOFSKA ANTROPOLOGIJA**

NASTAVNIK: prof. dr. sc. Hotimir Burger

SURADNIK U NASTAVI:

semestar	I.	II.
sati	15	15
bodovi	3	3

STATUS PREDMETA: Izborni

VRSTA NASTAVE: Teorijska.

SADRŽAJ PREDMETA:

Metodologijski problemi. Odnos filozofske antropologije spram ostalih filozofskih disciplina i spram empirijskih antropologija (biologijske, socijalne, kulturne itd.), te spram humanističkih i društvenih znanosti. Spoznaja čovjeka i (samo)razumijevanje čovjeka. Problem biti i prirode čovjeka, antiobjektivizam filozofske antropologije te njen praktički smisao. Pojam čovjeka i slika čovjeka u povijesti filozofije (antičko-grčko, srednjovjekovno i novovjekovno razumijevanje čovjeka) i u različitim kulturama. Kantova uloga u razvoju antropologijskog mišljenja. Konstitucija filozofske antropologije u djelima Schelera, Plessnera, Gehlena i drugih. Pojmovi subjekta i povijesnosti, jezika i

društvenosti, tjelesnosti, igre, duha, kulture i dr. Filozofija čovjeka, filozofska antropologija, suvremena filozofija i antropologijsko mišljenje.

METODA NASTAVE:

Predavanja, seminari.

PROVJERA ZNANJA I PRAĆENJE KVALITETE:

Pismeni i usmeni ispit.

LITERATURA:

Ispitna literatura:

- Scheler, M., *Čovjek i antropologija*, Zagreb, 1993.
- Plessner, H., *Stupovi organskog i čovjek ili Conditio humana*, Zagreb, 2005.
- Gehlen, A., *Čovjek. Njegova priroda i njegov položaj u svijetu ili Čovjek i institucije*, Zagreb, 2005.
- Cassirer, E., *Ogled o čovjeku*, Zagreb, 1980.
- Fink, E., *Temeljni fenomeni ljudskog postojanja*, Nosi Sad
- Marcus/Fischer, *Antropologija kao kritika kulture*, Zagreb, 2003.

Dopunska literatura:

- Kant, I., *Antropologija u pragmatičkom pogledu*, Zagreb, 2003.
- Rothacker, E., *Filozofska antropologija*, Sarajevo, 1983.
- Freud, S., *Uvod u psihoanalizu*, Novi Sad, 1984.
- Levi-Strauss, C., *Strukturalna antropologija*, Zagreb
- Haeffner G., *Filozofska antropologija*, Zagreb, 2003.
- Pascal, B., *Misli*, Zagreb, 2003.

Red. prof. dr. sc. HOTIMIR BURGER rođen je 1943. u Tržiču, Republika Slovenija. Osnovnu školu i gimnaziju završio je u Varaždinu. Studij filozofije i komparativne književnosti završio je 1966. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. S tezom *Problem znanosti u Marxovom djelu. Znanost i povijest* doktorirao je na istom fakultetu 1975. Od 1968. do 1975. godine radio je kao asistent na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Izabran za docenta 1976., za izvanrednog profesora 1980., za redovitog profesora 1986. godine. 1992. i 1997. godine kao stipendist Alexander von Humboldt Stiftung boravio je u više navrata u Frankfurtu, Münchenu, Berlinu te Parizu.

Objavio je 7 knjiga, bio urednik većeg broja prijevoda djela stranih autora, te objavio veliki broj znanstvenih i stručnih radova u zemlji i inozemstvu. Prevodio je s njemačkog i slovenskog jezika stručnu literaturu. Jedan je od pokretača i prvih urednika časopisa «Filozofsko istraživanje». Jedan od urednika biblioteke «Prometej» Nakladnog zavoda «Globus», te pokretač i urednik biblioteke «Homo absconditus» istog izdavača.

Glavni je istraživač na projektu *Teorije subjekta i i suvremene filozofije* koji je s prekidima podupiran od Ministarstva znanosti Republike Hrvatske (od 1990.). Bio je koordinator filozofskih istraživačkih projekata u Republici Hrvatskoj od 1982. do 1990. godine.

Član je Hrvatskog filozofskog društva, Ernst-Bopch-Gesellschaft, Internationale Hegel-Gesellschaft, Helumuth-Plessner-Gesellschaft i College international de philosophie. Obnašao je dužnost predsjednika Hrvatskog filozofskog društva i pročelnika Odsjeka za filozofiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u dva mandata.

KNJIGE:

- *Znanost i povijest. Probleme znanosti u Marxovu djelu*, Zagreb, 1978.
- *Filozofija i kritika političke ekonomije*, Zagreb, 1979.
- *Filozofija tehnike*, Zagreb, 1979.
- *Marx i marksizam*, Zagreb, 1986.
- *Subjekt i subjektivnost*, Filozofske rasprave, Zagreb, 1990.
- *Filozofska antropologija*, Zagreb, 1993.
- *Sfere ljudskog. Kant, Hegel i suvremene diskusije*, Zagreb, 2001.

NAZIV PREDMETA: TEORIJA I PRAKSA FILMA I VIDEO UMJETNOSTI

NASTAVNIK: izv. prof. Ivan Ladislav Galeta

SURADNIK U NASTAVI:

semestar	III.	IV.
sati	15	15
bodovi	3	3

STATUS PREDMETA: Izborni

VRSTA NASTAVE: Teorijsko praktična.

SADRŽAJ PREDMETA:

Teorijske spoznaje o naravi filma i video umjetnosti. Analiza utjecaja filma na percepciju zbilje. Dokumentarni film kao propitivanje granica između života i umjetnosti. Eksperimentalni film kao brisanje granice između filma i likovne umjetnosti. Animacija kao sinkretička umjetnost. Interakcija dokumentarnog, eksperimentalnog, animiranog filma i video umjetnosti. Konceptijski pristup mediju videa. Interakcija teorijske i praktične nastave (vježbe).

METODA NASTAVE:

Predavanja, seminari, vježbe, mentorska nastava.

PROVJERA ZNANJA I PRAĆENJE KVALITETE:

Usmeni ispit, ocjena praktičnog rada.

LITERATURA:

- Virillo, P., *The Vision Machine*, Indiana, 1994.
- Sontag S., *Eseji o fotografiji*, Beograd, 1982.
- Peterlić, A., *Osnove teorije filma*, Zagreb, 1982.
- Vučićević, B., *Avangardni film (1895.-1935.)*, Beograd, 1975.
- Turković H., *Filmska opredjeljenja*, Zagreb, 1985.
- Curtis D., *Experimental Cinema*, London, 1971.

Izv. prof. IVAN LADISLAV GALETA rođen je 9. svibnja 1947. godine u Vinkovcima, Hrvatska. Na Školi primijenjenih umjetnosti u Zagrebu maturirao je u području likovnih tehnika primijenjene grafike 22. lipnja 1967. godine. Na Pedagoškoj akademiji u Zagrebu diplomirao je iz predmeta studijske grupe likovnih umjetnosti 5. srpnja 1969. godine. Visoko stručno obrazovanje stekao je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 23. rujna 1981. godine u području pedagojske znanosti.

Između 1971. i 1977. godine radio je kao urednik i snimatelj u Elektronskoj učionici Pedagoške akademije u Zagrebu. Jedan je od osnivača Centra za multimedijaska istraživanja Studentskog centra Sveučilišta u Zagrebu, gdje je bio glavni urednik i voditelj programa od 1977. do 1990. godine.

Od 1980. godine povremeni je gost predavač europskih sveučilišta, muzeja, galerija i drugih kulturnih centara. Osnivač je i urednik programa *artKINO* Filmoteke 16 (sada Zagreb film). Od 1993. godine stručni je suradnik za medije na Akademiji likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, gdje postaje docent 1995. godine.

Godine 2001. izabran je u znanstveno-nastavno zvanje izvanrednog profesora.

Predlagatelj je i jedan od osnivača Odsjeka za animirani film i usmjerenja za multimedije na Akademiji likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu. U dva mandata bio je prodekan za međunarodnu i međusveučilišnu suradnju a sada je kao izv. profesor pročelnik Odsjeka za animirani film i nove medije.

Dobitnik je Republičke nagrade "Vladimir Nazor" i visokog odličja *Chevalier de l'ordre des Arts et des Lettres* Ministarstva kulture i komunikacija Republike Francuske.

Ugledni je svjetski medijski i filmski djelatnik, koji je svoju autorsku aktivnost započeo 1968. godine. Bio je sudionik na više domaćih i međunarodnih likovnih, filmskih i medijskih manifestacija i umjetničko-znanstvenih kongresa.

Radovi mu se nalaze u nekoliko svjetskih filmskih arhiva i nacionalnih muzeja, među kojima: [Musée national d'Art moderne - Centre Pompidou](#); Archives du film experimental d'Avignon; Archive Oberhausen International Short Film Festival; Muzej suvremene umjetnosti u Zagrebu. U Kraju Gornjem izvodi autorski projekt u progresu pod radnim nazivom ENDArt. Od 2000. do danas održao je na uglednim europskim akademijama veliki broj seminara, predavanja, projekcija i prezentacija svoga rada.

JAVNA AKTIVNOST U ZADNJIH PET GODINA:

- Zagreb, 31. 01. 2000., *Suvremena hrvatska umjetnost*, HRT 3, 55 min. dok.emisija
- Zagreb, 16. 06. 2000., MM centar SC, *Blooms Day*, projekcija, glazba. pivo...
- Zagreb, 18. 08. 2000., HRT 3, 23:45, Emisija «Transfer», *Prizori iz vrta*
- Zagreb, 21. 08. 2000. Planinarsko društvo Zagreb, predavanje
- Pula, 02. 02. 2001. INK, filmski program, obljetnica rođenja Jamesa Joycea
- Zagreb, 23. 02. 2001., Kino "Tuškanac", premijera filma ENDART
- Split, 21.03. 2001., Akademija likovnih umjetnosti, predavanje
- Le Fresnoy, 29. 03. 2001., CARTE BLANCHE J.M. BOUHOURS /Film sfaira/
- Zagreb, 16. 06. 2001., Retrospektiva autorskih filmova, Kino "Tuškanac"
- Split, 23. 09. 2001., Međunarodni festival novog filma i videa, ENDART
- Zagreb, 11. 09. - 06. 10. 2002., *Od miga do micanja*, Umjetnički paviljon /Fotografija/
- Budimpešta, 10. 03.-20. 03. 2003., Seminar na Akademiji lijepih umjetnosti
- Zagreb, 4. - 25. 11. 2003., Umjetnički paviljon, *Vidjeti vrijeme*
- Zagreb, 3.- 25. 10. 2003., Simpozij *Nove tehnologije - novi mediji u umjetnosti i umjetničkoj edukaciji*
- Zagreb, 27. - 30. 11. 2003., 35. revija filmskog i video stvaralaštva na ljetnoj pozornici Kina «Tuškanac»
- Pula, 16. - 24. 07. 2004. ENDART No4 prikazan u posebnom programu 51. Pula film festivala
- Trst, 26.- 28. 11. 2004., ENDART No4 prikazan na *I mille occhi* - Festival europskih kinematografija i kultura
- Oberhausen, 30. 4. - 4. 05. 2004., Internationale Kurzfilmtage Oberhausen, film *Water Pulu 1869. – 1896.* prikazan u specijalnom programu *A somewhat different history: 50 years of short film in Oberhausen*

NAZIV PREDMETA: **PROJEKTIRANJE RAČUNALOM**

NASTAVNIK: doc. Siniša Reberski

semestar	I.	II.
sati	15	15
bodovi	3	3

STATUS PREDMETA: Izborni (organizirana nastava)

VRSTA NASTAVE: Teorijsko praktična.

SADRŽAJ PREDMETA:

Cilj je studija formiranje osobnog stava i individualnog umjetničkog izraza kroz računalne medije. Nastava se posebice usmjerava na internet-art, interaktivne računalne medije, fenomenologiju virtualnosti i digitalne predstave prostornosti. Tijekom studija se u tu svrhu provode praktične vježbe usavršavanja specijalističkih znanja i vještina korištenja računala s grafičkim sučeljem na raznim poljima primjene: web dizajn, 3D modeliranje, 3D tracing i 3D scenografija, te obrada i integracija foto, video i računalno animiranog materijala.

Kroz vježbe se studente usmjerava prema izradi vlastitih kreativnih projekata kojima se istražuju mogućnosti računala, računalnih medija i perifernih uređaja u umjetničkom izražavanju. Poseban se akcent stavlja na istraživanje fenomena virtualnog prostora, njegovo propitivanje, istraživanje graničnih mogućnosti, utjecaja i posljedica na promišljanje i prostornu percepciju. Završni projektni zadaci su praktična realizacija cjelovitih samostalnih umjetničkih radova.

Nastava se temelji na mentorskom radu, uz velik udio samostalnih istraživanja i kreativno oblikovnih eksperimenata, a provodi se u računalnim radionicama i atelijeru.

METODA NASTAVE:

Predavanja, seminari, vježbe.

PROVJERA ZNANJA I PRAĆENJE KVALITETE:

Pismeni i usmeni ispit.

LITERATURA:Obvezna literatura:

- Stephen Wilson, *Information Arts*, Leonardo books MIT Press, Cambridge, 2003.
- Christiane Paul, *Digital Art*, Thames and Hudson, London, 2003.
 - Oliver Grau, *Virtual Art, From Illusion to Immersion*, Leonardo books, MIT Press, Cambridge, 2004.
- Rachel Greene, *Internet Art*, Thames and Hudson, London, 2002.

Preporučena literatura:

- Noah Wardrip-Fruin, Nick Montfort, *New Media Reader*, MIT Press, 2003.
- Curran, Steve, *Motion graphics*, Gingko Press, Hamburg, 2000.
- Pring, Roger: *www.type*.

Doc. SINIŠA REBERSKI rođen 29. studenog 1962. u Zagrebu, gdje pohađa osnovnu i srednju školu. Po završetku srednje škole od 1980. do 1984. radi kao fizički radnik u Tvornici telekomunikacijskih uređaja "Nikola Tesla".

1983. godine upisuje Grafički odsjek Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu. Diplomirao je u 1987. u klasi prof. Ante Kuduza. 1987. upisuje Visoku školu za primijenjenu umjetnost u Beču, klasa za umjetničko pismo i oblikovanje knjiga. 1987. - 1990. studira kod prof. E. Goldschmid, T. Hansen i prof. W. Lürzer. Ističe se za vrijeme studija i biva pohvaljivan i nagrađivan.

1990. radi u reklamnoj tvrtki "Lowe" u Frankfurtu. Zbog početka ratnih događanja napušta Frankfurt, zamrzava studij u Beču i vraća se u Zagreb.

1991. se zapošljava u "Glasu koncila" kao grafički dizajner, a zatim kao grafički urednik dječjeg mjesečnika «Mak».

U jesen 1991. godine započinje na ALU honorarno voditi kolegije primijenjene grafike (segment tipografija) i pisma. 1995. izabran je na mjesto asistenta na Grafičkom odsjeku ALU. Uz rad na ALU od 1994. godine samostalno vodi kolegij *Pismo* na Studiju dizajna. 1993. započinje informatički tečaj za studente usmjerenja primijenjene grafike.

NAZIV PREDMETA: **MENADŽMENT U KULTURI**

NASTAVNIK: docent Andrea Pavetić

SURADNIK U NASTAVI:

semestar	III.	IV.
sati	15	15
bodovi	3	3

STATUS PREDMETA: Izborni (organizirana nastava)

VRSTA NASTAVE: Teorijska.

SADRŽAJ PREDMETA:

Upoznavanje studenata s temeljnim znanjima iz područja menadžmenta u kulturi. Usvajanje načela tržišnog načina promišljanja i djelovanja, s ciljem lakše komunikacije s ekonomskim stručnjacima u području menadžmenta, te bolje osobne pripremljenosti za nastup na tržištu umjetničkih vrijednosti.

Razvijanje sposobnosti analize uvjeta na tržištu, s ciljem organiziranja poslovne aktivnosti.

Primjena menadžmenta na području upravljanja potražnjom krajnjih korisnika, kupaca.

Upravljanje odnosima na tržištu resursa (izvora financijskih i drugih materijalnih sredstava: dobavljači, sponzori, donatori, vlada i njezine institucije i sl.).

Sagledavanje likovnog stvaralaštva kroz mogući tržišni aspekt.

Autorsko pravo kao skup moralnih i imovinskih prava autora (Bernska konvencija i dr.). Nositelj autorskog prava: izvorni i izvedeni. Prijenos prava temeljem ugovora, odnosno Zakona o nasljeđivanju.

Ostvarivanje autorskog prava.

U području kulture menadžmentu su komplementarni marketing i tržište umjetnina. Sukladno tome, student kao potencijalni sudionik na tržištu umjetnina mora upoznati i temelje znanstvenih stajališta o

suvremenom pristupu tržišnoj problematici, kako bi bio sposoban za tržišni nastup, promociju i prodaju umjetničkog djela, bilo samostalno ili koristeći usluge profesionalnog promotora, galeriste ili menadžera.

Predloženi program kolegija izvodio bi se po principu interaktivne nastave, uz primjenu aktualne računalne tehnologije.

METODA NASTAVE:

Predavanja, seminari.

PROVJERA ZNANJA I PRAĆENJE KVALITETE:

Pismeni i usmeni ispit.

LITERATURA:

Obvezna literatura:

- Peter Ferdinand Drucker: *Najvažnije o menadžmentu*: izbor iz radova o menadžmentu Petera F. Druckera, Zagreb, 2005.
- Leksikon menadžmenta, urednici: Fikreta Bahtijarević-Šiber, Pere Sikavica, Zagreb, 2001.
- Josip Senečić: *Osnove marketinga*, Zagreb, 2002.
- Philip Kotler: *Marketinška znanja od A do Z: 80 pojmova koje treba znati svaki menadžer*, Zagreb, 2004.
- Giep Hagoort: *Art Management: Entrepreneurial Style*, Chicago, 2004.
- Milena Dragičević-Šestić, Sanjin Dragojević: *Arts Management in turbulent times*, Amsterdam, 2005.

Izborna:

- *Poslovno odlučivanje*, autori: Pere Sikavica Borna Bebek, Hrvoje Skoko, Darko Tipulić, redakcija: Pere Sikavica, Zagreb, 1999.
- Velimir Srića: *Kako postati pun ideja: menadžeri i kreativnost*, Zagreb, 2003.
- Velimir Srića: *Inventivni menadžer u 100 lekcija: kako postati i ostati pobjednik*, Zagreb, 2003.
- Marcel Meler: *Neprofitni marketing*, Osijek, 2003.
- Caroll Michels: *How to Survive and Prosper as an Artist, 5th ed: Selling Yourself Without Selling Your Soul*, New York, 2001.

- **Doc. ANDREA PAVETIĆ** rođena je u Zagrebu 1966. godine. U Zagrebu završava osnovnu i srednju školu. Poslije mature u Matematičko informatičkom obrazovnom centru u Zagrebu upisuje se na Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. 1992. diplomirala je na Ekonomskom fakultetu, smjer razmjena i tržište.

1997. godine diplomirala je na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu, Nastavnički odsjek, u klasi prof. Mire Vuće.

Kontinuirano izlaže od 1992. i do sada je sudjelovala na pedesetak skupnih izložbi u zemlji i inozemstvu (trijenala kiparstva, crteža, akvarela; Zagrebački saloni, Saloni mladih...). Održala je devet samostalnih izložbi (KIC, Lotrščak, Nova, Galerija VN, CEKAO, SC, PM, Karas, Turnac).

Dobitnica je triju nagrada: Floraart, Rektorova nagrada, Nagrada Akademije likovnih umjetnosti. Član je HDLU-a.

Od 1995. do 1998. godine radi kao vanjski suradnik na Tekstilno-tehnološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu u Zavodu za dizajn i projektiranje tekstila i odjeće (TTF).

1998. godine primljena je u stalni radni odnos na Tekstilno-tehnološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu u zvanju asistenta.

2002. godine izabrana je u zvanje višeg asistenta.

27. 12. 2004. godine započela je procedura izbora u zvanje docenta, koja je u tijeku.

NAZIV PREDMETA: MUZEOLOGIJA

NASTAVNIK: Jadranka WINTERHALTER, muzejska savjetnica

semestar	I	II
sati	15	15
bodovi	3	3

Status: Izborni kolegij

Vrsta nastave: Teoretska

Sadržaj predmeta: Uloga i značaj muzeja u svijetu danas: muzeji kao mjesta čuvanja, proučavanja i prezentacije kulturne, prirodne i nematerijalne baštine. Muzeji kao informacijski i dokumentacijski centri, središta obrazovne djelatnosti i forum za komunikacije i razmjene ideja. Muzeji kao multidisciplinarne institucije i važna karika za suradnju na područjima od kulturnog turizma do marketinga u kulturi. Fokus na stalnim muzejskim postavima i organizaciji i realizaciji izložbi.

Metoda nastave: predavanja, nastava u muzejima (stalni postavi, izložbe), seminari, konzultacije

Provjera znanja i praćenje kvalitete: usmeni i pismeni ispiti

Literatura:

Maroević, Ivo. *Uvod u muzeologiju*, izd. Zavod za informacijske studije Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 1993.

Humski, Vera. *Pregled povijesti muzeja u Hrvatskoj*, Muzeologija 24, izd. MDC, Zagreb, 1986.

Literatura koja se preporuča:

- Barry Lord & Gail Dexter Lord, *The Manual of Museum Management*, ed. By The Stationery Office, London, 1998
- The Manual of Museum Planning*, Edited by Gail Dexter Lord & Barry Lord, Altamira Press, 1999
- Šola, Tomislav. *Marketing u muzejima*, izd. Hrvatsko muzejsko društvo, Zagreb, 2001.
- Museum, Media, Message*, Ed. By Eileen Hooper Greenhill, Routledge, London/New York, 2004
- Men in Black, Handbook of Curatorial Practice*, Ed. By Christoph Tannert & Ute Tischler, Künstlerhaus Bethanien, Frankfurt Am Main, 2004 (dvojezično: engleski i njemački)
- Magic Moments, Collaboration between Artists and Young People*, Ed. By Anna Harding, Black Dog Publishing, London, 2005
- Adam Lindermann, *Collecting Contemporary*, Taschen, 2006
- Vujić, Žarka. *Izvori muzeja u Hrvatskoj*, izd. Art magazin Kontura, Zagreb 2007.

ŽIVOTOPIS

Jadranka Winterhalter, muzejska savjetnica i voditeljica zbirke moderne umjetnosti u Muzeju suvremene umjetnosti, Zagreb.
Rođena u Zemunu 1948. Diplomirala povijest umjetnosti – muzeološki smjer na Filozofskom fakultetu u Beogradu 1971.

1974. – 1984. – radila kao kustos u Muzeju savremene umetnosti, Beograd. U razdoblju 1974.-1979. radila na poslovima muzejskog public relationsa i vodila obrazovne programe. Organizirala pet seminara - serija predavanja iz suvremene umjetnosti (1974.-1978.). Od 1979. do 1984. kustos-voditelj Salona Muzeja savremene umetnosti – organizirala 60 izložbi i preko 70 različitih događanja: predavanja, filmske i video projekcije, performanse, okrugle stolove itd.

1984. – 1994. - radila u Muzejskom dokumentacijskom centru u Zagrebu, na poslovima kustosa za izdavačku djelatnost i stručno organiziranje.
Uređivala stručni muzeološki časopis «Informatica Museologica» u izdanju MDC-a – osam tematskih brojeva. Sa grupom kustosa MDC-a koautor je vodiča *Muzeji i galerije Hrvatske*, 1992. (hrvatska verzija), i engleske verzije *Museums and Galleries of Croatia*, u izdanju Ministarstva obrazovanja i kulture Hrvatske. Sa stručnjacima MDC-a pripremala knjigu *War damage to Museums and Galleries in Croatia*, izd. MDC, Zagreb 1997. Organizirala 8 izložbi muzejskog izdavaštva na Interliberu na Zagrebačkom velesajmu. Organizirala seminar za kustose *Novi muzejski postavi*, Zagreb, 1990.

1994. – 2000. - radila kao koordinator za vizualne umjetnosti u Institutu za suvremenu umjetnost - SCCA Zagreb. Prikupljala i vodila dokumentaciju – Registar hrvatskih likovnih umjetnika sa temeljnom dokumentacijom (preko 150 umjetnika), sudjelovala u organizaciji i realizaciji godišnjih izložbi SCCA-Zagreb: *Riječi i slike*, 1994. MSU, Zagreb, *Checkpoint*, 1995., Moderna galerija Zagreb; *Otok*, 1995., ARL Dubrovnik; *Grupa šestorice autora*, 1998., Dom HDLU, Zagreb. Koncipirala i realizirala *Tjedan performancea: Javno tijelo*, Zagreb, listopad 1997. Sudjelovala u stručnom radu i regionalnim projektima mreže SCCA-Network (18 centara Srednje i Istočne Europe). Koncipirala i organizirala kustosku radionicu *Muzeji i galerije suvremene umjetnosti poslije rata*, u organizaciji SCCA Zagreb i suorganizaciji SCCA Sarajevo. Seminar se odvijao u tri dijela: I dio, svibanj 1999.: Zagreb-Osijek-Vukovar-Ilok-Slavonski Brod; II dio, lipanj 1999.: Sarajevo-Mostar-Travnik; III dio, listopad 1999. Dubrovnik-Trsteno-Čilipi-Cavtat. Pokrenula VAL – Visual Arts Library i

uredila publikacije *Simpozij Otok*, 1996., i monografiju *Mladena Stilinovića* autorice Spomenke Nikitović, 1998.

Od 2000. godine radi kao voditeljica zbirke moderne umjetnosti u Muzeju suvremene umjetnosti Zagreb. Realizirala izložbe u organizaciji MSU-a Zagreb, kao kustos ili kustos-suradnik: *Ispričati priču*, 2001., *Here Tomorrow* (kustos Roxana Marcoci, MoMA, New York), 2002., *Tomislav Gotovac*, 2003., *Akvareli iz fundusa MSU-a Zagreb*, 2004., u pripremi *Prodori avangarde u hrvatskoj umjetnosti prve polovice 20. stoljeća*, svibanj-lipanj 2007.

Organizirala seminar o muzejskom planiranju *Prema boljim muzejima i galerijama*, u suradnji s tvrtkom LORD Cultural Resources Planning and Management, Toronto, Kanada, 18. i 19. 5. 2001.

Koncipirala i organizirala seminar *Sponzorstvo u muzejima* sa međunarodnim stručnjacima iz Museum of Modern Art, New York i tvrtke Brakeley LTD., London, 17. i 18. 10. 2005.

Piše i objavljuje stručne priloge iz muzeologije i muzejske prakse u časopisu «Informatica Museologica» (vidi: www.mdc.hr) i tekstove o suvremenoj umjetnosti i likovnim umjetnicima u katalogima izložbi i časopisima.

Stručno usavršavanje: boravak u Parizu 1973./74. školske godine. kao stipendista Francuske vlade,

Prag, 1978., Edinburgh i London, 1978., Washington, New York, Chicago, Santa Fe i San Francisco, 1983., Ohrid, 1998., Amsterdam, 1998. Niz stručnih putovanja po Hrvatskoj i svijetu.

Članica Hrvatske sekcije Međunarodnog udruženja likovnih kritičara AICA.

Članica Hrvatskog muzejskog vijeća pri Ministarstvu kulture RH, od 2002. do 2007. godine.

Adresa: Muzej suvremene umjetnosti, Habelićeva 2, Zagreb

e-mail: jadranka.vinterhalter@msu.hr

NAZIV PREDMETA: **UMJETNOST DANAS**

NASTAVNIK: **BLAŽENKA PERICA, dr.sc.**

NOSITELJ KOLEGIJA: dr.sc. VERA TURKOVIĆ, izv.prof.

semestar	III	IV
sati	15	15
bodovi	3	3

Status: Izborni kolegij

Vrsta nastave: Teoretska

Sadržaj predmeta:

Upoznavanje s teorijskim premisama koje određuju suvremenu znanost o umjetnosti i teoriju umjetnosti danas. Praćenje suvremenog umjetničkog djelovanja (produkcija, recepcija, prezentacija institucije) i njezina interaktivnog odnosa s teorijom u dvojakom vidu – umjetničkog djelovanja koje je utjecalo na stvaranje teorija i teorija koje su imale upliva u nastajanju određenog aspekta umjetničkog djelovanja. To bi bio i okvir za diskusiju koji bi sami studenti-umjetnici tokom nastave razvijali u skladu s individualnim interesima koji pokrivaju njihovi vlastiti radovi. U skladu s time sa svakim studentom izradio bi se njegov "osobni" plan rada. Metoda nastave: Predavanja, diskusije, konzultacije, prezentacije, posjeti izložbama. Provjera znanja i praćenje kvalitete: Savjetovanja, pismena i usmena komunikacija, ispiti

Dr. sc. BLAŽENKA PERICA rođena je 06. 02. 1962 u Otočcu/Hrvatska. Osnovnu školu pohađala je u raznim mjestima Hrvatske (Dalmacija, Istra), do dolaska u Zagreb u 3. razredu. U Zagrebu završava obrazovanje 1981 (Razred novinskih izvjestitelja) u Centru za kulturu i umjetnost, te se iste godine upisuje na Filozofski Fakultet u Zagrebu, gdje diplomira na odsjeku za Komparativnu književnost 1989, a 1990 i Povijest umjetnosti (s temom „Mitologija u suvremenoj njemačkoj umjetnosti. Joseph Beuys i eho njegova djela“, objavljeno u „Život umjetnosti“ br. 41/42, Zagreb 1992). Intenzivne boravke u Njemačkoj od 1984, odlučuje 1990 zamijeniti za trajni boravak, te tamo djeluje kao slobodni povjesničar umjetnosti/kurator do danas.

U Njemačkoj upisuje disertaciju 1995 pod naslovom „Specific Objects. Theorie und Praxis im Werk von Donald Judd“ na Gesamthochschule Kassel, koju završava 1999 (objavljeno pri Kassel University Press, dostupno i na internetu). U cilju znanstvenih istraživanja boravi više puta u USA u New Yorku i u Texasu, gdje radi i pri tamosnjim institucijama vezanima za djelovanje Donald Judda.

Već od 1986 kao kurator radi u većem broju njemačkih galerija recentne umjetnosti u Bonnu, Kölnu; Stuttgartu, Frankfurtu, i učestvuje na brojnim izložbenim projektima u Njemačkoj, Hrvatskoj (npr. nastupi hrvatskih umjetnika na Venecijanskim Bijenalima 1993, 1995,...), diljem Evrope, pa i u USA, što uključuje i rad na brojnim sajmovima umjetnosti (Basel; Köln; Gent; Birmingham; Düsseldorf). Kao znanstveni suradnik ili kurator- voditelj programa u muzejima djelovala je/bila zaposlena npr. u Kunstsammlung NRW, Düsseldorf 1992; Museum Wiesbaden 1994 -1999; Kulturamt Rüsselsheim – Opel Villen 1999-2000 i u Schirn Kunsthalle Frankfurt 2000-2004, pri čemu realizira niz grupnih i monografsko-tematskih izložbi uz koje izdaje knjige i kataloge (1999: „Retrospektive Vordemberge-Gildewart“ za Museum Wiesbaden; „Max Liebermann. Stationen eines Malerlebens“ za Kulturamt Rüsselsheim; od 2000-2004: „Die Visionen des Arnold Schönberg. Jahre der Malerei“ (njem./engl.); „Frequenzen [Hz]. Audiovisuelle Räume“ (njem./engl.); „Lieber Maler, male mir...“ (njem./engl./franz., u kooperaciji sa Centre Pompidou, Paris i Kunsthalle Wien). U toku posljednje dvije godine, osim stalnih suradnji na izložbama u Njemačkoj, intenzivno se bavi projektom „Et In Barbaria Ego“ umjetnika Milivoja Bijelića, a od prošle godine realizirane su dvije od dosad tri planirane izložbe i prateći katalogi u okviru projekta „Linija kao dimenzija prostora“ (franc./njem./eng./hrv.) Dean Jokanović Toumina, i to u Musée d'Art Contemporaine St. Etienne i HDLU, Zagreb, dok je ovogodišnja izložba u Sarajevu pri Ars Aevi u pripremanju. Sasvim aktualno kuratira i izložbu njemačko-švedskog umjetnika Jarg Geismara u Galerija PM, Zagreb, koja se odvija od 04.04. do 24.04. 2007.

NAZIV PREDMETA: **KULTURNA ANTROPOLOGIJA**

NASTAVNIK: dr. sc. Vera Turković, izv. prof.

SURADNIK U NASTAVI:

sej	I.	II
sati	1	1.
bodo	3	3

STATUS PREDMETA: Izborni (organizirana nastava)

VRSTA NASTAVE: Teorijska.

SADRŽAJ PREDMETA:

Predavanja su koncipirana kao sustavni i sveobuhvatni uvod u kulturnu antropologiju, u njezine spoznaje, a kroz njih i u temeljne teorijske pristupe u povijesti struke (evolucionizam, difuzionizam, funkcionalizam, strukturalizam, simbolička antropologija, postmoderna antropologija). Uvodni su sati posvećeni definiranju kulturne antropologije i njezina predmeta i razmatranju njezina odnosa s etnologijom/kulturnom antropologijom u Hrvatskoj. Predavanja su sistematizirana prema područjima ljudskoga djelovanja koja su po antropološkom shvaćanju, obuhvaćena pojmom kulture: ekonomija, društvo, politika, religija, umjetnost. Pritom su prikazana neka temeljna pitanja razmatrana u povijesti struke, primjerice odnos kulture i pojedinca, kultura i jezik, srodstvo, spol, oblici braka i obitelji, kulturna mijena i sl. Osobit je naglasak stavljen na holistički pristup proučavanju cjeline položaja čovjeka: prošlost, sadašnjost i budućnost, te na kulturne tradicije koje uključuju umjetnost, običaje i mijene mišljenja kroz generacije. Kulturne tradicije odgovaraju na pitanja kako oblikujemo stvari, kako interpretiramo svijet, kako razlikujemo lijepo od ružnoga, dobro od zla.

METODA NASTAVE:

Predavanja, seminari.

PROVJERA ZNANJA I PRAĆENJE KVALITETE:

Pismeni i usmeni ispit.

LITERATURA:

- C. P. Kottak, *Cultmalanthropology*, (W. Haviland / A. Rosman i P. Rubel / C. P. Kottak / L. Mair), 1991.
- R. Benedict, *Obrasci kulture*, 1966.;
- J. Clifford i G. E. Marcus, *Writing Culture: The Poetics and Politics of Ethnography*, 1986.; Časopis Dometi, br. 3/4, *Postmodernizam u antropologiji*, 1992. - E. Durkheim: *Elementarne forme religijskog života*, 1912.;
- J. Frazer, *Zlatna grana*, 1977.
- C. Geertz, *Interpretation of Cultures*, 1973.
- A. van Gennep, *Les rites de passage*, 1909. (engl. prijevod)
- J. Grbić, *Etnicitet i razvoj, Ogled o etničkome identitetu i društvenome razvoju*, Etnološka tribina 16, 1993.
- J. Jelić, *Jednodimenzionalna antropologija*, 1988.
- E. Leach, *Rethinking Anthropology*, 1961.

- C. Levi-Strauss, *Strukturalna antropologija I i II*, 1977. i 1988.
- B. Malinowski, *Argonauti zapadnog Pacifika*, 1922.
- B. Malinowski, *Magija, nauka, religija*, 1979.
- G. Marcus, D. Cushman, *Ethnographies as Texts*, Ann. Rew. Anthropol, 11, 1982.
- M. Mead, *Spol i temperament u tri primitivna društva*, 1935.

NAZIV PREDMETA: **TEORIJA I PRAKSA METODIKE LIKOVNIH UMJETNOSTI**

NASTAVNIK: red. prof. Emil-Robert Tanay

SURADNIK U NASTAVI:

semestar	III.	IV.
sati	15	15
bodovi	3	3

STATUS PREDMETA: Izborni (organizirana nastava)

VRSTA NASTAVE: Teorijsko praktična.

SADRŽAJ PREDMETA:

Upoznavanje s teorijsko metodičkim i epistemološkim utemeljenjem likovno-obrazovne prakse u odgoju i obrazovanju vizualnog mišljenja učenika i studenata.

Osposobljavanje za stvaralačka rješenja u praksi, kao i unapređenje njezina razvitka. Osposobljavanje za prijenos i međusobnu razmjenu spoznaja u različitim situacijama nastavnog procesa, s naglaskom na vrednovanju, praćenju i ocjenjivanju vlastitih pedagoških ulaganja u izražajne i kreativne sposobnosti studenata.

METODA NASTAVE:

Predavanja, seminari, vježbe.

PROVJERA ZNANJA I PRAĆENJE KVALITETE:

Pismeni i usmeni ispit.

LITERATURA:

- Likovne monografije (izbor prema potrebama nastave)
- Arnheim, R., *Vizualno mišljenje*, Beograd, 1985.
- Arnheim, R., *Umetnost i vizualno opažanje*, Beograd, 1981.
- Brunner, J., *Kultura obrazovanja*, Zagreb, 2000.
- Piaget, J. i Inhelder, B., *Intelektualni razvoj djeteta*, Beograd, 1985.
- Terhart, E., *Metode podučavanja i učenja*, Zagreb, 2001.
- Tanay, E.R., *Valovi boja, I-IV*, Zagreb, 2003.
- Tanay, E.R., *Valovi boja, V-VIII*, Zagreb, 2003.